„ЗАСТАВА“ излази три пута у недељи: **средом, петком и недељом.**

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „

за Србију:

(у сребру)

на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста или места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 108. **У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 15. СЕПТЕМБРА 1871.** **ГОДИНА VI.**

У НОВОМ САДУ 15. септембра.

Најважнији су догађаји у овој држави, што се „уставоверци“ упињу, да сруше Хохенварта, тако, да је Гискра са том цели путовао у Пешту, неби ли личним усиљавањем задобио државнике мађарске, да се умешају у цислитавске ствари и заплете и то наравно у корист „уставоверца“. Гискра је био на аудијенцији код Андрашија и овај му је казао, да нема права као председник министарства једне државне половине да се меша у деловање председника министарства друге половине ове државе, али свакако му је дужност, да мотри и пази, да се и с оне стране Литаве извршују они услови, који су углављени поравнањем са Мађарском. У томе се смислу изражава и официјозна „Реформа“ и каже: да нису се саветовали о цислитавском питању ни важнији чланови међ собом ни сама странка деакова. Нико не намерава, да ту ствар донесе пред сабор у Пешту. А сам Деак, код кога Гискра није ни био изјавио је у „Пешти Наплову“, да „уставоверним“ посланицима није ништа обећао у том случају, ако они изостану од рајхсрата.

У Загребу се скупило ипак 40 посланика од опозиције поред свега тога, што је сабор одгођен. Била је конференција, где се закључило, да подигну тегобу код краља под предвођењем Мажуранића због одгођења сабора.

Толико о нашим унутарњим стварима, сад да пређемо на спољашње.

У Минхену се сакупила католичанска скупштина. Почасни је председник Шулте. Делингер је дочекан у скупштини са великим ускликом и кад је председник предложио, да скупштина изрече фала Делингеру за његову сталну радњу, онда је скупштина устала и трипут са живио поздравила.

А како је у Француској? У оној земљи, која је пре годину дана била од првих држава у Јевропи и која је за тако кратко време тако јако пала. 8. септембра ослобођени су париски градићи од немачке војске, а 7. септ. прошле године опколела је немачка војска Париз. Година јој дана дакле требаше да остави Париз себи, да може слободно данути. Из она 4 департмана око Париза изишла је војска немачка тек 13. о. м. а са изласком из шест других депармана траљаво стоји.

Дакле је већ једном дошао Рошфор пред суд. Колико је већ давно, одкад се чула вест, да је знаменити и извикани журналиста у Меру уваћен и затворен. Неки сматраху њега за главног виновника недела комунини, ког треба што пре убити; други му опет немогоше опростити, што је у тренутку умакнуо, кад су толики несретници крв својој лили. Можда су га онда комунисте мрзиле већма него присталице из Верзаља. А колико је још давније оно доба, кад је име Рошфор била једна сила, пред којом је дрктала царевина, кад је било опасно затворити јунака белвиљског усред својих присталица. Данас је оладнило како одушевљење тако и мржња, и сада процес Рошфора није кадар више да узрује паризлије. Оно ће домамити неколико радозналих у Верзаљ, даће то нешто журналистама материјала, који је добродошао у овом времену без новости и то је све. Лист „Верите“ пледира у хатар оптуженог, јер доказује из листина „Марсељезе“ да је Рошфор за време комуне бранио најтоплије ствар потиштених журналиста. Међу тим је Рошфор осуђен на затвор у један град.

Париске новине баве се са пресуђивањем народне скупштине у Верзаљу и са њеним досадањим деловањем у овој одложеној сесији. „Журнал де деб.“ ово примечава: „Неким особитим случајем последња седница скупштине дала је слику од целе сесије. Почела се са страхом да ће се распасти а завршила се са општим измирењем. Ми немамо овде да разјашњивамо, да ли је тај мир само примирје. Главна ствар у томе лежи, што имамо мира пред собом за три и по месеца, од прилике осамдесет дана. Пре се рачунало по десетинама година, а сада се не може ни на годину да рачуна; у данима новог времена имаде више догађаја него у вековима прошлости. Италијански рат 1859, немачки рат 1866, француски рат 1870 показали су, да је повесница достигла брзину, која се може сравнити са оном, што је даје пара локомотиви. Дакле је већ много, ако истина не са сигурношћу, ал' у предпоставци има се примирја од 80 дана, за које ће време влада моћи једном уређивати. Морамо се надати, да ће то најважнији позив бити, чему ће се председник републике посветити. Начин личне владавине, којом је он овлашћен силом околности, несме уливати земљи никаква немира, јер је та диктатура очевидно провизорна, којој неможе бити предмет лични интерес. Као што смо већ приметили, несме се о нами казати, да би лакше поднели диктатуру коју би нам војници наметнули, него ону, која се може примити због моралног преимућства и интелектуалних врлина. Скупштина мора председнику такозване републике највећу слободу оставити, да уведе у земљи ред, да реорганизује управу, финансију, војску, једном речи, да нам не устав, већ установе створи, које ће свакој форми владања одговарати!“

СРБИЈА.

IV.

Прелазећи на поједине установе долазимо пре свега на „закон о печатњи“ (штампи) у Србији, који је на лањској редовној скупштини у Крагујевцу донесен. Да би добили мерило оцене тога закона, ваљало би да покажемо начела, која у том погледу постоје. Но ми смо иста изложили у броју 106. и 107. „Заставе“ од лане, и у бр. 108. саобштили смо и нацрт основа, по којима би исти закон саставити ваљало. Упућујући дакле оне, које ствар већма занима, на речене бројеве „Заставе“, овде ћемо да напоменемо само резултате нашег разлагања, да би према њима речени закон оценили. Онде смо казали, да се за ваљан закон о слободној печатњи иште: да издавање и уређивање ма какви, па и повремени списа, часописа, или политични листова независи од концесије, т. ј. од допуштења власти, него да је у том погледу довољна буде проста пријава; да нема кауције; да је одговорност лична, и у првој линији на уредника листа, или писца дела ограничена; да нема узапћења и конфискације, пресги производа и суспензије (обуставке) и супресије (уништења) листа; да за пресу важе обшти кривични закони, и да порота суди.

Закон о печатњи у Србији заводи систему пријаве, али је ипак ограничева тим, што пријавитељ мора да чека, да власт изда уверење, да је законе услове испунио; како ни рок није прописан, за који се то уверење издати мора, то властима прилике, да неповољним пријавитељима посла прави, да ствар протеже, свакако је пријавитељ у неизвесности, кад одпочети може, и тим му се рачун поремећује; то је и код лични или други промена у листу, које се често изненадно догађају, тегобно; други закони задовољавају се са простом пријавом или одређују рок, н. пр. од три, или осам дана, за који, ако власт на пријаву ништа непримети, лист одпочети, или промена се увести може.

Кауцију закон у Србији не прописује, и то је једино, што је у духу суврмене науке и потребе; али кауција се у државама, где је има, завађа не само ради тога, да се тим препречи пут онима, који је не би имали, или набавити могли, и тиме да се конзервативни интерес ујамчи, него и због осигурања новчане глобе, која би лист постигла. Глоба у таком случају обично пада на терет предузимачу, издаваопу листа, и цел је, да се каштигом и писца (или уредника), и издаваоца двоструко јамство, лично и стварно за препреку преступа постигне. Ово ако и није оправдано, има још неког смисла онде, где постоји особити пресги закон, који је обично блажији, често млого блажији од обштег закона за подобне, другим начином (говором, и т. д.) учињене случајеве. Кад пак у Србији обшти кривични закон за пресу остаје, онда је врло чудновато, да се исти злочини, и преступи, поред каштига, које су у кривичном закону прописане, и које се често и онде кумулишу (њи више уједно досуђују), такође и особена преска каштига, новчана глоба уводи. То се онда не зове, преска дела каштаговати, као и обична дела, него још у већој мери. Ако се мисли, да преса већма разпростире дело, то и онако обште каштиге имају своју скалу за стежавајуће и олакшавајуће околности. Даље; закон прописује, да лист престаје, ако се за 15. дана глоба не плати. И то није ни право, ни у реду. То мирши на кауцију, и још је горе, јер лакше се унапред састарати за кауцију као фонд глобе, него у течају посла, често изненада, и у привременим неприликама глобу тачно на време саставити. Зашто да и ту нема пре свега места обичној екзекуцији? Осим тога глобе су дојиста повелике. По чл. 28. уредник листа може се као кривац или саучесник и слободом, и новчаном глобом каштиговати, и то ако је дело преступ, глобом од 25. до 250. талира, ако је злочин, глобом од 250. до 500. талира. У случајевима повратка глоба се увек удвојава. Ову новчану глобу плаћа и онда, ако је одсуством, или другим узроцима препречен био у уређивању и надгледању листа. По томе судећи, уредник би и онда као саучесник сматран био, кад би што кривично са његовим знањем и саизволењем у лист ушло. Ово је за уредника врло опасно определење, јер га унапред и полицајом и судијом, једном речи цензором мисли други људи прави, ако ће да ненаграише.

Сад долазимо на прави критеријум (кључ разазнавању) слободе штампе, а то је: да нема узапћења, конфискације, пресги производа, а нарочито да нема суспензије и супресије периодичног листа. Где тога има, ту о слободи ни разговора нема. Ми то не тврдимо са гледишта абсолутне (савршене), т. ј. таке слободе штампе, где би сваком било слободно своје мисли печатњом без икакве одговорности на јавност изнашати, него са станишта одговорности свакога за своја дела. Ту нам се обазрети на неке противуразлоге, чувене на лањској народној скупштини у Крагујевцу. Не мислимо ту Влад. Хаџића, који је имао образа, да је елаборат и поднесак омладински, који је одбор један претресао, и у ком је било надлежни, а међу њима и старији људи, у својој простачкој надувености назвао ђачким уражњењима, и за кога сад из „Раденика“ видимо, зашто се та „совуљага“ бојала светлости и јавности слободне штампе; али разлоге г. министра Рад. Милојковића неможемо муком прећи, и зајиста се чудити морамо, да је тако што из његови уста потећи могло. Дебата је била у XXXIII. седници од 23. октобра при чл. 6. о томе, да ли да се по предаји листа власти један сат са разаслањем листа чекати мора, што је са правом узапћена у свези, јер рок чекања служи за осигурање и олакшање узапћења. Г. министар рече: „да се од зли дела у држави на два начина осигуравамо, одклањајући их и казнећи, и отуда власти за ове две радње, полицајна и судска. Држава, вели има право, да одклони свако зло дело, где год је то могуће; да држава има то право, јасно је, пошто нико нема права, да од другога захтева, да ова претрпи какво зло, па да после он буде кажњен. То би значило, да ко има право на то зло, под условом доцније казни, и накнаде.“ Зајиста чудна лођика! као да је ту говор о „праву на зло,“ а не о „праву на слободу.“ Слобода, а нарочито слобода говора, било живом речи, било путем штампе, то је најприродније, најсветије право човека јер разум, и говор човека човеком праве, и без слободе говора, и међусобног саобштења мисли не би било ни напредка, ни усавршења људског. Из тога, што се слобода и на зло употребити, и зло учинити може, несљедује право власти, да слободу унапред, пре појаве своје спречи, и у овом случају да човеку уста запуши, или што је код штампе то исто, да умни производ пресе узапти, него сљедује само дужност онога који језиком или пресом говори, да одговара за то, ако би тиме какво зло учинио. Кад би стојало, што г. министар каже, то би власт имала не само право, него и дужност, да „колико је год могуће“ за сваким иде, и да му одма уста запуши, чим би што проговорио, што се власти зло чини; но ако не би „могуће било,“ за сваким човеком уводу слати, то је могуће, за штампу „цензуру“ држати, и кад би стојао разлог г. министра, то би држава не само право, него и дужност имала, да цензуру одржи, јер она једино са успехом може ону улогу изпунити, коју министар власти присваја. Но г. министар је нешто превидио, или с ума сметуо, а то је: да је између зала и зала разлика; да има два рода зала, физична, куда и материјална спадају, и духовна, морална, која се умном снагом наносе. Она су прва видљива, која падају у чула људска; сваки зна, вели Монбел, шта је крађа, превара, паљевина, убиство, па ни она прва није држава у стању предупредити, ако неће да се претвори у касарну, да сву слободу кретања спречи, да сваком за леђи стоји са пушком, или батином, па и ту би неко морао за леђима стојати онима, којима су пушке и батине у рукама.

Физична дела па према томе и зла даду се на последку без уштрба обште слободе и спречавати, јер се до свог извршења састоје из низа поједини поступака. Другчија су умна дела, која нису друго до изражене мисли, и која се односе не на тело, имаовину, и т. д. него на мишлења други људи, и за које је тек питање, како ће их други људи сватити или примити, и какав ће утисак имати на јавно мишлење, без кога она и не постоје као дела. Ко покушава убиство, паљевину, види се да ће зло да учини, па ма он и луд био; кад људи без јавног поверења, или познате лоле, и литерарни бандити нападну на кога, то нико ни на ум не узима. Умно дело док се не изусти, или на папиру писмено, или штампано другом не саобшти, и не постоји уобште, а још мање као добро или зло; унапред дакле уста запушити, или што је све једно, унапред, пре саобштаја јавности, узаптити штампани умни производ, значи не зло одклањати, него у обште слободу говора и мисли узапћивати. Даље, зло, које би преса учинити могла, или се тиче сигурности државе и њени установа, органа, грађана и т. д. или чисто званични или приватни људи. Посљедице првог може држава предупредити и онда, кад се штампано обелодани, и тим пре и лакше, и то било умним, или физичним средствима; другог рода зла: клевета, увреда и т. д. најдуговније су природе, и не би постојала другчија него у *мишљењу људи*, као што се и част у томе састоји; така зла преса сама најпоспешније лечи, а судови, који живот убијеноме, или уд осакаћеноме повратити не могу, могу уништити посљедице „духовног зла,“ клевете и увреде, ако јавно мишлење није јаче од судске пресуде, те не види клевету, и увреду, где је суд види, што се до душе може код државни заштићеника догодити, али ту неће бити крива светлост слободне штампе него напротив тама неслободне штампе, цензуре, узапћења, и т. д. у који крилу отровне биљке злоупотребе расту.

Г. министар истина рече: да ће узапћена ствар доћи пред суд, и по томе да полицајна власт не може задржати спис по својој оцени и контроли Но прво и прво, и суд је власт, и то у Србији од државне владе те како зависећа власт; друго и то суд поступа сумарно, по преко, и без преслушања дотичнога, и без расправе, дакле на полицајни начин, и без апелате; а треће реч је о слободи говора, мисли, у штампи израженој, и ма ко ову у напред угушивао, узапћивао, цензор је, тутор, полиција, ма име судије на себи носио, а суд баш није за предупређење, него за кажњење, и могућу накнаду. И од куд да суд суди о спису и незнајући, какав би утисак исти учинио на јавно мишлење, у чему му учин лежи.

Државна власт нема ни као полиција, ни као суд право, изпречити се између писца и публике, бити хинезки зид умном саобраштају људском. Сваки грађанин има право искати, да му сугрђани мисли сазнати могу; ако су или његова умна дела, или иза напредка заостали закони, таки, да он за своју мисао, нарочито о јавним стварима чашу горчине у виду казни испити мора — то је његова ствар; ако је каштигу заслужио, не чини му се неправда, и већ тим ће зло трага изгубити; ако су пак закони, или људи криви, а не он, то нека би и на неправди претрпио, али ни у ком случају нема држава права, да сама узапћује, и монополише мисли, и да свој суд држи за тако непогрешљив, да нити публици даје право, да може сазнати, шта је било предмет званичног суђења, нити дотичноме право позива на јавни суд.

Где се број листа тако узаптити може, ту је боља и цензура, јер бар не проузрокује трошка, и неправи незгоде прештампавањем, и закашњењем листа. Но узапћењем се чини још веће и двострука неправда тим, што писац и уредник могу под суд доћи, и кажњени бити, ма да је број листа од полиције узапћен, и по том од суда конфискован, јер се дело сматра за покушај злочина или преступа, чим се штампа, ма и не било разаслано, и обнародовано. Ни су ли дакле овде обадве мере: и превенција (цензура у својој оштећавајућој форми) и репресија (у форми судског кажњења)?

И у Русији за Москву и Петроград уведено је, да списатељи и новинари могу изабрати између слободе штампе и цензуре. Добро је на скупштини рекао г. Јов. Бошковић: кад се шиље власти на цензуру, онда нема места казни; а добро је додао г. Сима Несторовић: Ако ће речени члан остати, као што је, онда нека остане, као што је било.

Идемо даље. Чл. 46. каже: „Ако се новине или повремени списи тако уређују, да се њима стално и у *непријатељском* духу нападају и изопачавају дела државни власти, или се у обште тако уређују, да постану убитачне за јавни мир и поредак, *министар унутрашњи дела, после две опомене* на писмено издате дотичном уреднику, може таким новинама или повременим списима обуставити излазак до *на три месеца.*“

Овај је члан Дамоклесов мач над главом слободне, нарочито политичне периодичне пресе. Ово је узето из Бахове преске уредбе а и у доба оба Наполеона ово је био гроб политичне пресе. Да је све остало у преском закону цвеће и ковиље, ово би једино било кадро, побити му сву вредност. Ко зна шта у политичном свету значи тако звани тенденцијозни процеси, шта то значи, и осуђивати сам дух, смер списа, који се закључењем из смисла целине вата, тај ће знати, како је опасан пруд за слободну пловидбу штампе то определеље. Шта се и шта неможе узети за „нападање“, „изопачавање“, „непријатељски дух“, или за „убитачно“ за јавни мир и поредак, особито кад је исти министар и тужилац и кадија. И једанпут на три месеца дана лист обуставити, то је јак удар за периодичан лист, а два три така удара, неможе издржати ни јача, а некамо ли наша политична преса, и то још у Србији, где је круг читалаца још ограничен. Тај члан једини је кадар, као сикиром утући сву вољу предузимању посла, који је са трошком скопчан, и коме живот о длаци — о увиђењу и произволењу министра виси. Зато није ни чудо, што је у Србији једини онда постојавши слободнији лист таком закону с пута сишао, и да се други нови опрезно обале држи.

Долазимо на определења, шта су злочини и приступи пресци, и како се суде?

Где је у монархијским уставним државама особени закон о преси, обично се узимају ове врсте пресци злочина и преступа: 1. Јавно позивање на злочине или преступе; 2. јавне увреде владатеља, 3. нападај на јавну моралност, и на добре нарави: 4. дефиниција и инјурија јавна (увреда клевета јавна.)

Закон и печатња позива се у првом погледу на просто на општи кривични законик. Ово је до душе по себи и у начелу либерално, јер се и сувремена наука зато изриче, да за сва кривична дела постоји један законик. Но зато се изискује, или да су општи кривични закони сами по себи на начелима сувремене науке основани, или да се према томе преустроје, иначе и докле то не буде, и наука, и либерална политика иште особено законодавство за слободну пресу већ због тога, што су дела пресе духовне природе; што посљедице не носе саме у себи, него ове тек зависе од разположаја јавног мишлења; што се јавност пресе никад неможе успоредити са тајним заверама и насилним делима, ма се и на исте предмете односила. Глас пресе, која публици у опште говори, неможе се у свезу довести са побудама појединаца, као што би то неки хтели. Управо говорећи: питање је, да ли и има другог пресцог преступног дела, осим они горе под 1. и 4. наведени?

Пресци закон у Србији упућује на кривични законик, а овај толико кривични и преступни дела печатњом учињени набраја, колико их и какви их по науци и либералном, уставном животу постојати неможе, и каштиге су драконске.

Тако н. пр. §. 90. казн. законика за преска дела по §. 87. точки 6. противу целокупности земље управљена, и ако је без посљедица остало, наређује до 10. год. робије или затвора, што се и у мађарском драконском пресцом закону до 4. год. затвора каштигују; тако хвалење, или прављање злочина или и сами преступа (који би обоји могли и *политични* бити) казни се затвором до две год. (§. 92.) Ко потврђивањем измишљени или изопачени ствари, или јавним опорочавањем и *исмејавањем* уређења државни или закони наређења власти или поједини чиновника, ове *мрзости и презрену* излаже, или *важност њијову* побија, или у осталима неповерење према реченим уређењима и наређењима подиже, исто тако ко једну класу житељства противу друге на *мрзост и презрење* дражи, да се казни у новцу од 15 до 150 тал. или затвором до две године, или бојем до 50 удараца (§. 103.) Кад се помисли, како су гибка горе подвучена определења, онда се може увидити, како су она опасна. Противу преступа *„излагања мрзости,* презрењу,“ „уливања неповерења“ и т. д. сва је европска преса, јер то је права мрежа за политичне листове. По §. 104. казне се и саме увреде „надлежатељства, политични тела, чиновника или званичника, јавни служитеља и т. д. затвором до 1. године, а клевета исти и до 2. године. Ово је исто по §. 207. б. и за увреду или клевету духовника.

По §. 209. злобна отужба код власти казни се затвором до 2. године, по §. 210 и така неистинита дела, која другог *мрзости или презрењу* публике излажу, казне се до године, а печатњом и до 1½ дана; а ако ко оно у §. 209. и 210. докаже, ипак се може казнити због повреде части, ако се *из начина потврђивања* или други околности увиђа намера, да је и на увреду ишао. (§. 211.) Дакле је и *начин* потврђивања кажњив.

По §. 213. и „грдња“ каштигује се затвором до 4. месеца. И сама је *научна критика* кажњива, ако би се из *форме* изражаја, или из „обстојателства“ врђајуће намерење *извести* могло. (§. 214.) Дакле и *форма* изражаја, и *изведено* врђајуће *намерење* кажњиво је. По §. 218. казни се затвором до године дана, ко увреди владатеља стране државе, која у пријатељском сношењу са Србијом стоји, исто тако ко увреди *заступнике страни држава за Србију*. По §. 350. казни се затвором до месец дана или са 30 удараца, ко опорочава, или овакове речи разноси или разказује о законим наредбама, поступцима власти, или чиновника.

По чл. 34. пресци закона обзнана парничне тужбе пре јавног претреса доноси затвор до једне године дана, а грађанске парнице са именовањем или означењем странака по чл. 41. глобу од 50—200 тал. Ова определења тешко да још гдегод има.

Навели смо примере, који су више политичне природе. Сад нека сваки суди, какав крманош ту треба, који ће се провеслати кроз све савијутке казн закона.

Што се суђења тиче, то суде постојеће судије по кривичном поступку, и како у том тако и у издржавању каштиге успоређују се политични пресци преступници са свим са простим преступницима. Где пороте највише треба, ту је нема.

„Одузмите пороту, рече Иман у франц. нар. скупштини и то у време рестаурације, одузмите пороту, и слобода пресе ништа није друго, него обсена, и ја се не бојим изрећи, да је слобода пресе без пороте лаж, перфидност; она ставља писца не само под јарам, него и под мач“. „Нема слободе пресе без суђења поротом“ рече у исти ма Биљон.

Но ово је засебни предмет, на који ћемо се можда повратити, и показати, не само да треба, него и по којим би основима требало пороту у обште, а нарочито за политичне и пресце ствари завести.

Страна преса зависи сасвим од добре воље министра унутрашњи дела, који им у свако доба можа прелазак у Србију забранити, или по једине бројеве узапћивати, а да се о том ником ништа и некаже. Зар не би и ту требало да суд коју рекне, особито кад се узме, да су ту не само интереси него и право и интерес грађана Србије, који лист предброје и држе, у питању? Најстрожије поступајуће државе одузму само „пост-дебит“, у најгорем случају.

Сад нека и неук, који свести и осећања има, а некамо ли вештак у тој ствари, метувши руку на срце рекне и изрекне суд свој о слободи штампе у Србији.

НОВО УРЕЂЕЊЕ ВАРОШКЕ ОБШТИНЕ.

Који дан ступиће у живот и у нашој вароши закон. чланак **XLII.** 1870. о жупанијским и варошким општинама. Истина да овај закон није поникао из чуства слободе и автономије, нити му се можемо радовати, али државна законодавна власт донела га је, те га сада морамо вршити. Ваља дакле да будемо на опрезу, да нас ступање његово у живот не изненади, и не нађе неприправне. Ради увођења тога закона биће главна скупштина ове вароши у четвртак. На тој ће председавати врховни жупан, којега ће бити инсталација сутра у среду. Коме је до параде ради његовог дочека, нека је чини, али нама се ваља постарати за времена за оно што у живац ове вароши удара. По §. 91. истог закона први ће посао бити овдашњој варошкој општини, да бира у четвртак на својој скупштини под председништвом врх. жупана одбор, коме ће бити задатак: да одреди изборне срезове за бираче, који ће бирати половину чланова варошке општине и дотичне чиновнике по смислу најновијег закона, количину чиновника и помоћника и плату им и круг делања; план како ће општина вршити своје унутрашње послове; сиротињску касу; да зготови списак бирача и ред оних који највише порезе плаћају за другу половину варошких представника, и т. д. Ово су за сада главни послови, и сада толико спомињемо из тога закона, а првом приликом говорићемо пространије о целом закону, и ако је већ било о њему речи у овом листу. Ово су послови који ће ударити темељ ововарошкој управи, за то ваља да смо спремни, ваља да нас та промена не нађе неприправне, ваља да оставимо све послове па да се за то побринемо. Ваља да се у четвртак представници варошки у подпуном броју искупе на скупштини; који за то не знају, ваља их опоменути. То мећемо на срце свакоме пријатељу и као Србину и као грађанину ове вароши. Толико о првом кораку, а у напредак пратићемо сваки даљи корак ради убавештавања и припреме.

У Новом Саду, 14. септ. П.

СА КРАГУЈЕВАЧКЕ СКУПШТИНЕ.

5. септ. т. г. у 8 сати пре подне састали су се посланици народне скупштине у скупштинској дворани, те изабрали „одбор за пријављивање посланика и испитивање њихових пуномоћства.“

Овај је одбор поднео извешће скупштини у ком је изложио, да је се досада пријавило толико посланика да се седнице скупштинске могу држати, и да су сва пуномоћства пријављених посланика за уредне и законе призната. Даље одбор је приметио скупштини да пет посланика нису дошли у скупштину и то: двојица због болести, један због важних домаћих послова, један због тог што му бирачки одбор неће да да пуномоћство, — наводећи да је избор био под притиском полицијске власти, а један посланик одрекао је избор па је нов избор наређен. А за посланика коме је бирачки одбор одреко дати пуномоћство, одбор скупштински је закључио, да он у скупштину недолази док скупштина ово питање нереши.

По овоме посланици су положили заклетву сходно уставу, а затим су бирани 6 лица за кандидате, који се имају предложити кнезу за председника и подпредседника скупштини.

Скупштина је изабрала за кандидате ова лица: Г.Г. Живка Карабиберовића, Јосифа Панчића, Јована Бошковића, Милоја Блазнавца, Арона Лукића, Милутина Спасића.

Од ових кандидата намјестништво кнежевског достојанства поставило је за председника скупштини г. Живка Карабиберовића а за подпредседника г. Јосифа Панчића.

За секретаре скупштине је изабрала гг. Д. Јовановића, Јована Бошковића, Симу Живковића и Мил. Прокића.

Кнез је скупштину отворио 6. тек. месеца у 1½ час по подне, беседу кнежеву посланици су пропратили са „живио.“

У седници скупштинској од 7. тек. месеца изабрани су одбори:

1. За законодавство;

2. за финансиске предмете и финансиско законодавство;

3. за жалбе и молбе и напоследку изабрано је 6 посланика кои ће подписивати протоколе скупштинске.

У истој седници повео је реч посланик К. Великић да скупштина набави стенографе те да се њен рад подпуно јавности да. У овом смислу говорио је и посланик Љ. Каљевић и јоште неки посланици, и скупштина је овај предлог усвојила. Но у данашњој седници скупштинској г. председник министарства изјави да и влада дели мишлење скупштине, но да је то немогуће стога што код нас нема стенографа. На то изјави посланик А. Лукић да имају у Београду два стенографа, па предлаже да се они узму а г. министар рече да он незна да их има и да их је тражио. — О овоме поведе се дужа реч. Посланици К. Великић, Каљевић и Бошковић тражише да се послаником Лукићем споменути стенографи узму — а посланици В. Хадић, М. Тривунац и јоште неки говорише против тога.

Скупштина реши: да се влади препоручи да се постара раније добавити стенографе за скупштину идуће године, а за ову годину да бележе секретари.

Пошто је и ово решено, дато је одобрење за одсуство једном посланику.

Изабрани одбори раде на адреси која се има послати намјестништву кнежевог достојанства, као одговор на њихову беседу.

Ово је у главном досада рад овогодишње скупштине.

Шта се даље буде радило јавићу вам.

БЕСЕДА,

којом је Намесништво кнежевског достојанства отворило редовну народу скупштину за 1871. годину.

Браћо! Изабрани на темељу основних закона, који су прошле године решени и проглашени, на трогодишњу периоду скупштинску, ви се сад састајете на први свој збор, да се у име Бога, договарате с владом о законодавним пословима земаљским. Вашим састанком установа скупштинска улази од сада у свој правилни ток, а тиме наша земаљска уставност добија своје стално, најјаче јемство.

Сретни смо, што вас можемо известити, да се под благодетним окриљем наше уставне зграде, одношаји у земљи у сваком погледу успешно развијају. Једва су прошле две године од како је народни устав проглашен, а већ се по свима гранама јавнога живота опажа буднија свест, види живљи покрет. Нарочито у привредном обзиру узели су одношаји наши полет, који је у земљи нашој до сада сасвим непознат био. Дотадашња безбедност још јаче подјемчена уставом, ободрила је духове на сваковрсне привредне предузетке. Расејане пређе силе, растурени капитали почињу се живо прибирати те здруженом снагом улазе у веће, плодније покушаје, а добар пример, који излази из престолнице, добија све више одзива у осталим варошима у којима опет тежачки труд све бољу награду налази.

Уставност је још јаче покренула привредни обрт, а овај ће, благостањем земаљским, које ће из њега потећи, створити уставности толико крепке подпоре, толико снажног јемства, да ће и овде начело узајмности показати своју животну моћ.

Усред овог привреднога полета, светли изгледи ове године бише за који тренутак покривени мутним призорима. Кад летина беше најбоље понела, бујне поплаве потопише нам многе плодне долине те однеше знојни труд многе браће наше.

На први глас о овим немилим појавима, ми смо изаслали у поплављене крајеве своје поверенике, људе од искуства и струке, да пострадавшима, где затреба, притеку у помоћ, и испитају узроке, са којих поплаве почињу у земљи нашој чешће бивати.

Срећом, извештаји, које од изасланих повереника примисмо, брзо показаше, да су први гласови штети дали већи размер, но што га она имађаше у ствари; да су поједини губитци истина велики, но да су усеви на узвишенима странама остали у напредном стању тако, да се, уопште узевши, немамо рђаве године бојати.

Пострадавшима од поплаве притиче се у помоћ од стране општина, а где општинска средства не достижу, указује се она од стране државе. Но помоћ је ова тренутна, а потреба је да се постарамо предупредити, колико год се може, повратак зла које нас почиње тако често сналазити, да смо, за, седам последњих година морали претрпити две оваке знатне поплаве.

Прилика је, да ћемо по своме земљиштном положају морати свагда, мање или више, да се боримо са овом рушећом стихијом, но нема сумње, да је озбиљним настојавањем можемо знатно ослабити.

Извештај комисије, коју смо саставили, да ово питање темељно проучи, показаће вам, како многе узроке поплави могу уклонити и поједини људи и поједине општине; за отклоњење опет других узрока да требају знатне жртве и дужа проучавања. У сваком случају можете бити уверени, да суделовање владино неће у границама моћи и средстава државних нигде изостати, где буде од потребе.

Оваки ванредни појави показују очевидно, да је нарочито наше сеоско становништво изложено неприликама, у којима често потребује брзих новчаних средстава а под пробитачним условима. Са друге стране опет осећа се не мања потреба, да се штедња и прикупљање капитала у народу подпомогне. Да се овај извор помоћи отвори, влада није пропустила потражити најсходнији начин. У то име поднеће вам се предлог закона о оснивању окружних штедионица, које ће, надамо се, намирити ову двогубу циљ а нарочито прву, да се потребити сграђани наши предохране од плаћања прекомерних интереса.

Исто тако да се задовољи жива жеља, коју је народ више пута изражавао, поднеће вам се предлог закона о увођењу пороте за случаје, које је народни устав предвидио. Ви ћете се уверити, да је и овде одржано оно спасоносно начело, које смо при уставном преображају земље вазда имали пред очима, а наиме да основе науке свуда доведемо у сагласност са домаћим потребама и околностима.

Не малу олакшицу за народ надамо се да ће народна скупштина наћи и у предлогу закона о уређењу трошкова, које чине управни званичници кад, по служби својој, у народ улазе. Више пређашњих скупштина покретало је ово питање, које ће, надамо се, овај пут наћи задовољавајућег решења.

Изнеће се пред вас и други законски предлози међу којима нарочито заслужују вашу наклону пажњу и предлози о уређењу свештеничких прихода и побољшању стања учитељског. И ако је просветни буџет за последње три године умножен, потребе су наше у овој струци толике, да се пред новим жртвама још дуго зауставити не смемо. У ред ових жртава рачунамо и кредите, за које ће вам се влада обратити, да може подићи зграде потребне за школе учитељску и земљеделачку.

Просвета и војска треба да остану вазда стални предмети наше нарочите неге. На ту сврху држане су и ове године школе за образовање баталионих командира и четовођа наше народне војске; састав је овај усавршан, а оружије, по најновијој системи преображено, раздаће се ове јесени војницима прве класе; оружије пак које је њима на рукама било, предаће се војницима друге класе. Задовољно дакле и спокојни можемо од сад погледати на нашу народну војску васколику подпуно оружану.

У државном буџету наћи ћете предлог, да се и четовођама одреди нека накнада, да могу покрити трошкове, које подносе вршећи своје дужности, којих ће круг бити распростањен. Ми не сумњамо, да ће и овај предлог на наћи вашег наклоног одзива.

Најважније питање, које ће сада пред вас на решење изићи, неоспорно је питање о српској железници. Од прошле године од сад је учинило повећи корак напред. Различни интереси тако су се у овом питању испрекрштали, да је, у циљу њиховог измирења, не давно држана у Бечу међу народна конференција, на коју смо и ми послали своје заступнике са изричном оградом, да нас закључења не вежу.

Судећи по исходу саветовања конференције, вероватно је, да ћемо за шест месеци добити железничку свезу или на Алексинцу или на Јанковој Клисури; при свем том, ми нисмо ни за тренутак хтели пристати да се овоме питању одузме међународан значај на смо задржали себи право, да га непосредно са високом Портом решимо онако исто, као што смо и са аустријско-угарском владом већ одпочели преговоре, да своју железничку пругу вежемо са Угарском.

Ваља да будемо спремни да можемо приступити делу за случај, да би се питање о железничким свезама повољно решило. У то име поднеће се скупштини потребни предлози, које ми вашем најбрижљивијем испиту препоручујемо.

Поред свију досад избројаних задатака, палаје у део овој скупштини и та племенита дужност, да, у име српског народа, обележи ма и слаб знак захвалности једном драгом и велецењеном спомену. Познато вам је да је општина београдска позвала народ српски на добровољне прилоге, помоћу којих би се подигао споменик нашем славном владаоцу, незаборављеном **Књазу Михаилу.** Србија се показала да је достојна, да има својих великих мужева јер је одзив њен био брз и усрдан, а није изостао ни са других удаљенијих крајева српских.

Скупштини ће се предложити да она као орган српског народа реши, да тај споменик подиже књазу Михаилу захвално српство као видан знак своје признателности и свога одушевлења према његовим великим делима.

Остало би још, да се на месту тужнога спомена где нам је из наручја отргнут наш славни владар подигне богомоља, у којој ће побожни Србин благосиљати Књаза мученика.

Браћо! сматрамо најзад са дужност да вам покажемо у коме се стању налази још једно за нашу земљу животно питање, којим смо се такођер у течају ове године занимали.

Кад се у почетку ове године због црноморског питања састала у Лондону конференција сила потписница уговора од 1856. године, покренуто је том приликом и питање о пловидби по Дунаву, а нарочито о копању Ђердапа. Ми смо ускорили послати у Лондон свога повереника, који је за време конференције објашњивао интересе наше земље. Не предрасуђавајући питање у основу, ми смо радили да се оно не реши без нашег суделовања, које нам је осигурано свечаним актима, под гаранцију којих је стављена наша кнежевина. Званична преписка, вођена о овоме питању, показаће вам исход његов као и тегобе, са коима је оно везано било, но сву важност његову моћи ћемо тек онда потпуно измерити, ако се буде покушало, да се пловидба на Ђердапу олакша обновљењем старога римског канала, *који лежи на нашој обали.*

Ми смо земаљско право бранили начином, који ће, надамо се, у вас наћи одобрења, и захваљујући благонаклоном одзиву сила, наш труд није остао бесплодан.

Није Србија навикнута, да јој се под владом славних Обреновића крње земаљска права; то се још мање смели догодити онда, кад Намесништво *у име Обреновића* земљом управља, а на престолу ових седи њихов подмладак, који је у себи усредсредио наше најнародне наде. Живио!

РАД РЕДОВНЕ ГОДИШЊЕ СКУПШТИНЕ „МАТИЦЕ СРПСКЕ“

13. СЕПТЕМБРА ОВЕ ГОДИНЕ.

Председник отвори скупштину у пола 10 сати. Секретар чита имена чланова, који су дошли на скупштину и изабере се одбор, који ће оверовити чланове. Оверовни одбор, свршивши свој посао, извештава да су 72 члана оверовљена, осим једина *Ђорђа Рајковића,* који није исплатио дотичне рате чланске. Скупштина конституише.

Председник позива, да се упишу чланови, који су доцније дошли. Пошто се и то сврши, председник поздрави скупштину, изјављујући, да му је особито мило, што се у толиком броју скупило чланова матичара, и позива сад да се приступи к избору председника. Са своје пак стране захваљује се на дојакошњем вишегодишњем поверењу; разлаже даље да се за будуће неможе примити те почасти, јер вели, у година је и одмора му треба. Он толико година ради на књижевности, и задње време, наиме председништвима толико је заузет, да је спречен што произвести на књижевном пољу. Отступајући, ставља кључ касин, који је у њега као у председника био, на сто, и удали се с места председнишког.

Подпредседник *Милош Димитријевић* заузе место председнишко и позива скупштина да приступи к избору. Скупштина уз дуготрајно: живио, једногласно на ново бира за председника др. *Јована Суботића,* и изабран је одбор, да др. Суботићу то саопшти и позове у скупштину.

Др. *Јов. Суботић* вратив се натраг, поздрављен бурним одобравањем, изјављује, да му је, истина, тегобно, али да ипак сматра за дужност одазвати овакој једногласној жељи скупштине, али нека ово буде задњи пут. Затим позива скупштину да изабере подпредседника, и једногласно изабран је на ново *Милош Димитријевић.* Овај изјављује, да се не може примити, јер није срећан био, да су му лањски предлози за штедњу примљени били, а рад је на овој скупштини да их понови, што ће му лакше ићи као скупштинару, неголи као часнику. Скупштина понавља и бира га за подпредседника.

Секретар чита имена новоуписаних матичара и изабира се одбор, да их верификује. А председник одгађа седницу, да се у конференцији договоре о лицима за управљајући одбор. По настављеној седници:

Веровни одбор извештава, да је све новоуписане чланове оверовио, и скупштина их прима. За тим секретар чита имена, која су у конференцији по договору, углављена за управљајући одбор, и изабрани су: Јован Малетић, Ст. Јевтић, П. Стејић, К. Трифковић, Пет. Натошевић, Кор. Јовановић, Љуба Стефановић, Гавра Мијатовић, Мита Савић, Сима Марковић, Алек. Адамовић, др. Ст. Павловић, др. Мих. Полит, др. Љуб. Радивојевић, др. Свет. Максимовић, Алекса Алексић.

Секретар чита предлог одборски о постављању *благајника,* извештујући, да је после благајника Шимића, ту дужност отправљао *Ђорђе Шевић,* и предлаже га одбор и још за годину дана привремено.

Љуба Стефановић је против предлога одборског, и предлаже, да свак именује, кога зна да је за то, па између њих да после скупштина бира.

Коста Радуловић вели: треба бирати човека, који стално седи у Н. Саду и остаће у тој почасној служби, а не чим добије већу службу и бољу плаћу, а он одмах оставља Матицу и оде даље.

Мил. Димитријевић предлаже ради штедње, да се укине званије контролорско. То ће званије моћи вршити секретар, а друге благајник. Доказује да је велики трошак око манипулације, и тим правда свој предлог.

Стев. Брановачки говори против предлога Димитријевићевог; јер сваки је поштен човек, док се противно не осведочи. Матица је имала дојако људи, које смо држали за поштене, па су проневерили. Контрола је нужна: нека бар њих двојица један другог контролишу.

Лука Јовановић говори за Димитријевићев предлог. Нека се дужности контролорске приме чланови управљајућег одбора. Г. Брановачки, чини му се, није добро схватио дужности контролорске. (Брановачки упада у реч: тврди, да је он добро схватио контролорство.)

Коста Трифковић допуњује предлог Брановачког, а критикује предлог Димитријевићев. Секретар не може бити контролор, јер он контрасигнује.

Коста Радуловић помиње како у општине има црк. тутора, који је благајничке и контролорске дужности бадава врше; исто тако могло би и у Матици бити. Покојни *Давидовић* је — вели — толико година вршио те дужности бесплатно у Матици, па зашто не би и сад се тако нашло. Он предлаже за то др. Љуб. Радивојевића.

Љуба Стефановић је, да се задржи место контролорско за себе, и касирско за себе.

Павле Мачвански слаже се с предлогом Брановачкога, јер, кад се погледи, с колико фондова рукује Матица Српска — то су, видиће, велики фондови. Једном се човеку то не може поверити; овај се може поболити, а секретар опет имаће пречих дужности. Он би био зато, да контрола у Матици буде, као што је то у других јавних новчаних завода. Данас, вели, сваки велетржац има буххалтера, касира, а сам је контролор — а како не би Матица то чинила. Рачуни у Матици да се воде по правилу државнога рачуноводства — јер иначе, и држава ће моћи нам замерати.

Др. Јов. Туроман цитира чл. 1. устава Матичиног, те по том доказује, да је секретар душа Матици, и има поглавито посла око унапређења књижевнинког. По предлогу Димитријевићевом секретара би отерали у послове, што нису његови. Ако би секретар био у неку руку и контролор, онда би се ишло баш против цели Матичине. Што се пребацује, да се дојако није радило у Матици на књижевности, то још није последица, да се одјако неће радити.

Др. Ст. Павловић: Матица располаже с по милиона форинти; нужно је ту и благајника и контролора да су стално баш у Матици. Дођу људи са стране, па кад не нађу чиновника у Матици, туже се одмах на народност. (Гласајмо, гласајмо). *Свештеник Максимовић* потврђује речи др. Павловића, и по томе је за предлог Брановачкога.

Секретар извештава, да баш и само министарство наређује, да мора бити и касира и контролора. Потврђује, да ова двојица доиста имају много посла. Позива се на одборнике и председника. Побија предлог Димитријевићев, доказујући по ономе напред, да трошкови на плате чиновнишке нису велике према послу, јер треба знати, да Матица рукује и добрима у Араду, и у Пешти.

Милош Димитријевић узев завршну реч, вели да он није рекао, да не треба контроле, или да два човека чиновника матичина немају доста посла. Он је доказао да то могу вршити благајник и секретар. А што К. Трифковић спомиње контрасигнатуру од секретара, то ће моћи — вели — и председник — чинити. Одговора Мачванском: да радња с новцем у Матици, није као оно у банкама. Матица има по милиона фор. с којима располаже, ал то је само у књизи и на хартији, јер је новац издат на камате. У каси је дакле матичиној једва по неколико хиљада; благајник прима само интересе, кад ко донесе, а новац с поште увек је и дојако примао председник матичин. Може дакле секретар отправљати и дужности контролорске и по том је ово задње званије излишно.

Ст. Брановачки (завршну реч) за 300 фор. вели, жели г. Димитријевић да му човек ради цео дан. Он је уверен искуством, да касир и контролор имају доста посла у свом званију. Ту су новци од толико фондова, тима треба руковати као што закон прописује. (Гласови: Гласајмо, гласајмо.)

Председник обавештава, да је ово питање више реди претресано, и увек је после искуство потврђивало, да је овако добро било; а што је искуство освештало то не ваља рушити. Позива по том скупштину на гласање и то прво на предлог Брановачком, који се прими с великом већином гласова.

Затим се приступи к избору благајника Матици.

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

Д. — Из Шајкашке. — Недадосмо се да нам се туђин по крвљу стеченој имаовини шири, већ се у све силе упесмо да ритску земљу за себе задржимо, у тој нади да ће ту правица владати; ал' се љуто преварисмо, јер поред терета који ће неправедним разрешењем границе на врат пасти, ево нам и другог терета, што нам га у ритској ствари неколицина наше господе справљају, и то баш они којима је општински интерес у позиву; по они ваљда увиђају да је близу крај њиовој владавини, па се паште да себе под фирмом општинског интереса задовоље, а друго и није у реду да нам ствари незамршене оставе, јер ми и нисмо друго научили него да се патимо.

Размирице између поједини подузимачки друштава, нису ништа друго, него да себе и свој интерес извуку; па на кога ће пасти терет? Ни на ког другог него на наше обштине. А наша споменута господа? Они сваком појединoм друштву за масну дијурну на руку иду, наређују комисије, пишу и подписују протоколе, необзирући се дал је то обштинама од штете или не. Тако 24. авг. 1871. год. сазваше комисију: „да се на долми водом учињена штета извиди.“ Па нек им је просто кад би ми сами то радили ал' повукоше и наше општинаре са својим мерником г. Бошковићем, ваљда да буду очевидци своје пропасти?! А кад наш честити мерник обштинарима разложи, да они долму још примили нису, и да потом у овој комисији посла немају, јер њиовим учествовањем могао би им се силни терет наметути, то се они без икаквог размишљавања са својим мерником удале; ал' се г. мајор разпали, те заповеди обштинарима да се врате, које ови учинити морадоше, а г. Бошковић оде у тој намери да мотиве изостајања у протокол комисије стави, како би тим и обштинаре оправдао, али протокол бијаше и без њега писан, да је госп. Бошковић „aus unbewusten Gründen“ изступио.

Ето браћо Шајкаши шта се с нама ради! па неби нам ни по јада било, да су нам знани непријатељи, него ту има и српски синова, који у претераној лојалности спрам свога шефа и границе дужности претерују, те у слепом слушању против свог позива раде, неузимајући на ум да ту може и подмићена воља господара бити. Проста инштрукција, то им је светиња, којој се морају покоравати и писати протоколе, који ако и нису непосредно против обштине, а оно ће њиове посљедице обштини на терет пасти. Ево вам браћо доказа од комисије која је 11. септ. у Жабљу, по инштрукцији г. мајора као баулајтера долме, до тог убеђења дошла, да је долма између 9. и 10. рамте чурушко-жабаљске пруге готова била; али се усљед елементарни догађаја слегла. Готова је била, веле за то: што су они увидили; а и зато: што је по комисији сами стручњака од 5. марта 1870. године читава пруга чурушко-жабаљске долме још 1868. год. гооова била. Срећа наша што је у тој комисији од 11. септ. и наш мерник г. Бошковић участвовао, те им показа да то њиово тврђење постојати неможе, из разлога, што обштина још и данас долму примила није, које би морала учинити да је готова била; даље и због тога, што је он, кад је колаудација од стране баталиона наређена била, од обштине позван да ствар извиди, и пошто се на много места о противном уверио, то је од своје стране релацију баталијону послао, на коју је и колаудирање обустављено било; а напоследку чудно му је да се сл. комисија позвати може на протокол сами стручњака од 5. марта 1870. те по том тврдити, да је долма још 1868. готова била, кад је баш он сам у тој комисији био, која неимаћаше за предмет, дали је долма готова или не, него сасвим што друго т. ј. да ли је чурушко-жабаљска пруга долме водом пробијена или преливена? Поред тако јасни доказа зна се још и то, да су сами подузимачи за правлење долме Ланфранкони и Скофа јавно у друштву казивали, да немогу са долмом готови бити, јер свагда од мерника Канског хрђаве коте добијају.

Па шта су могла господа ове комисије на тако јасне доказе? Ништа друго, него да остану верни својој инштрукцији, да се и против собственог убеђења слепој покорности подвргну, јер кад се неби заповести држали, „шта ће им мајор казати?!“ Ту је сад ваљало свом шефу међдан одржати, и разлоге г. Бошковића побити, и заиста нежалише трудa до неко доба ноћи шапутањем саветовати се и белешке правити, јер је писање протокола одма после примедбе г. Бошковића обустављено. Сутра дан ставише свој утук на г. Бошковића, речма: да се госп. Бошковић није на предмет ове комисије ограничио, него је своје разлоге на читаву пругу долме дао. Јест да би тако било, али су они сами свој посао прекардашили, јер узеше долму од °. до 10. рамте за саставни део целе пруге, те су њиовом радњом и гос. Бошковића изазвали да оно обара што они тврде. Чудно нам је да жабаљски г. оберлајтнант као универзал-жени ништа друго ненађе, али доста је од њега било, јер он закључак комисије потврди речма: „Ваљда нећемо још 10. година чекати да се долма прими.“

Браћо Шајкаши, колко смо год позвани да се за своју лепшу будућност старамо, да пазимо на сваки миг оног што се код нас догађа, опет ће нам се штогод подкрасти да ни осетити нећемо, једно зато што се онамо много без нас ради, а друго неможемо баш тако све ни разумети. Зато би браћо нужно било, да имамо своје заступнике како у техничкој тако и у правничкој струци, који би сваки у својој струци бодрим оком пазили обштинске интересе, те нам се ништа утакнуло неби, што би нам од штете бити могло. Ево нам пред очима канализација, па ако неузимамо заступнике наше, боме нам може и додијати рит. Погледајте само на ове подузимаче у нашем риту па ћете видити, да они никад сами нераде, него свагда преко своји заступника који су стручњаци; а ми, мисмо сами собом остављени, па да нам није добре воље г. Бошковића који заиста много за нас о свом трошку ради, ми би већ давно до грла задужени били. Немојмо дакле жалити за новцем које ће мо нашим заступницима дати, јер можемо дочекати време да ћемо се чепати по глави, ал' ће доцкан бити.

Из Баније, 5. септ. Знам да ћете на ово рећи: „и доба је веће!“ Заиста је доба да бар по коју ријеч прегоримо јавности а о народу своме из овије крајева особито у ово време! Него има то и јака разлога да на даље заћутати морамо. Ви особито даље неможете ни замислити наше друштвено стање овамо: та под сваким нашим одрешеним човеком подровано је земљиште, туда пузи „шпијонама“ као кртине, ма богме сто пута горе стојимо него они у правој „Турској.“ Овладала је опачина на све стране, омраза раставила је што но ријеч и „два ока у глави.“ Немож' већ погодити чојека од поштења!... Него да поближе још речемо:

Наша „господа“ (ту су већ официри,) они се подјелили на два табора, те једни слушају пештанску команду, а други су само „Аустријанци.“ То маневрисање госпоцко страшно квари народ. У ту сврху потеже се највише за уши „Хрватство,“ а са свом лукавштином оће да се кроз зубе пропусти и бједно „Српство“.... Истом је у оба табора свакојако прече „хрвацко име,“ то је „лојално“ пред старешином и опортуно већ пред клерикализмом. — Из цијелога комешања ода свуда провирују сви они стари мотиви, који су ову земљу некада натопили са крви и сузама..., кад је оно бечка политика подигла на Сави и Купи своје метеризе, те је прозвала свој логор „Кроацијом“... — Кад посматрамо на тенани то врзино коло, у које натјерава сила и лукавство бједни овај народ, онда нам долазе на ново пред очи све оне грозне сцене, што но се перише некада око злосретне Марче: долази нам пред очи аристократија „угарска,“ коју је бечка камарила знала навести на познату буну Петра Еријевскога и Франгепана да јим врат скрха, а имања пороби и у „Рајх“ претури. — И тада су сви фактори покренути били: бискупи и попови... фратри и литерати..; ама баш као и данас.

У то доба Србљи страшно су пострадали у томе метежу од те „Кроације“!...

Ми се одпочесмо нешто живље мицати око „бецирка.“ Народ гледа на те нове „реворме“ са неповјерењем и страхом, баш као да још има што изгубити.... видити можете из загребачкије новина, како се шпијонско око држи на нама и денунцирају нас одмах, ако се усуди нас који народу ствари и стање његово разложити. У Костајници је то легло „родољубиво“ које нетреба тумача...

Па тако видите, стојимо ми овамо баш никако. Беч знаде преко Пеште и Загреба играти своју улогу у крајини. Оруђа сад већ има доста. Од толико вјекова трујући народни живот и характир човјеков, не чудите се, да су „господа“ постала практична, те за себе гледе.., „попови“ тако исто... а то су двије касте крајишке, оно све друго неспомиње се.

Сад тек може се видити, колику услугу учиниише наши калуђери, који „светим“ примјером својим учише најпре своје „протопресвитере“ свакој подлости и безкарактерности, а ови после тјераше тај занат над поповима, те начинише од српскога „попа Луке“ ево неке створове, које и сам туђин кад доврши своје дело, неможе другче гледати него презирати и — „забрађеним хетерами“ називати. — Е! на то од по муке ево један само факат:

Пише попо М. К. своме проти нагло писмо, па већ по реду српски и надпише ево овако: „Његовој пречестности господину диштриктуалном проти Марку Опачићу у Војнић званично.“ Тако то писмо оде и чека се одговор као на жератку због црквене службе. Али шта донесе одговор? Чујте! На неодпечаћеном писму повраћено стоји на завитку ова нота: „Wolle an das Protopresbiteriats amt adressiret werden. Retour M. Opačić Erzpriester. Oberbudački.“

Ту ноту добисмо те дајемо да Србљи виде, како је ниско пао тај чојек, који се зове владикин доглавник, а другога коментара ствар не трпи. —

Можете ли вјеровати, да је лакше слеп бити, па таке покоре негледати, а камо ли још написати. И пак ћу редовно писати вам да не остане ђага на поштеном али и несретном народу!...

Из Баније, 8. септ. Наши главари опћински држаше скупштину у питању нових реформа, које су крајини намјењене. Само ствар је некако мајсторски намјештена. Наш г. пуковник Таш некако оће да нас изигра. Напутак је дошо од горе, да се реворме народу прочитају, па народ за то све добро испита и, ако усваја те наредбе да се о томе изрече. Г. Таш пак не уради тако; него он хоће да бецирке одмах одбоде. То баш неиде у наш џеп...

За то су главари дали своју ограду; али то се не прима. На три мјеста мисле да дођу бецирки: у Петрињи, Подовима и Костајници. Овај задњи наишао је на жесток одпор, те је предложила скупштина сподобније мјесто за котар Дубицу. Разлози су опширни и темељити, нећу много наводити доста је ако речем, да је Костајница преживљено мјесто, које би само експлоатирало крајишнике, а тога крајишник богме неће и неможе допустити!

И Петриња није за котарско мјесто, јер је на крају, те се неможе још и даље натеравати народ да за вољу своије чиновника дангуби и залуду троши, кад је сподобније мјесто за котар у Уметићу, кад баш бити мора да се котари означе, а „правице“ нијесу ни проглашене.

Ми смо још крајишници, те морамо изчекати све ћуди и ћефове; али би добро било да високе власти бар овако саслушају глас народа, па да нам се не чини самовоља а без сваке невоље. Читамо загребачке новине, од коије узима и „Пестер Лојд“ гласове; гђе се по преко денунцирају наши људи који народу помажу. Особито неки Костајничани упели су се да тим срамотним начином довуку кра-

јишки „бецирк“ у свој град. Тако вичу ти људи на нас, те се заслоњају и за „грофа Андрашa“ а и за саму „круну“. — То је све стара шпицловска тактика, какова љенчинама у Костајници није нова...

Ми ћемо чекати да видимо оће ли крајишник још и на даље морати бити привага свачија, те ћемо знати одбранити се код нашега владара. Знамо ми да би Костајничани радо наше шуме у Нартаку глобили, они би поднијели да наша свака кућа плати 50 ф. најмање док би се здања за котар поградила; али ми тога недамо; јер у Дубици имамо све што нам треба готово.

Па још нешто: Кроз Костајницу несмје ни данас српски попо да прође, а да га фанатици не вређају и погрде. Ту је пропаганда папска огртала се сваком бундом, док је нагрдила мозак и душу већином заглупљена тога становништва: ту се и данас полак вароши зову „Мађарима“... били су „Илири“... „Југославени“ „Нашинци“ данас оће нешто да су „Рвати“ и тако ту је човек све и сва, те тако богме сваки час дотјера се траг из крајине, — и у Војстанчевој штали нађе се украдена крава!!...

Жалимо ми дубоко овакове сукобе; али и неможемо допустити да се од народа нашега начине „варошки“ спахилуци, кад је доста било нама и тога „милитарскога“ господства!

Нешто нам се не свиђа, да гг. свештеници римокат. сваку прилику вребају да нас нападају и вређају. Ти људи неће да се угледају у своју браћу по Срему, који одпочеше да заједно видају старе ране. Ови овамо састају се у своје скупштине духовне, и ту им је прво да нас Србље негирају. А нездаду они да су прошла она времена, ђе се тим путем стјецала заслуга лична и превласт политична. И ми Србљи данас већ неморамо ћутати, као што смо у абсолутизму свуда мањи морали бити и од мрава. — Или знаду та господа да раздор у народу још годи коме... Добро! Онда ћемо и ми народу проговорити, те ћемо нашу српску индивидуалност својски обележити, казаћемо народу сву ту подлост... а све остало што се око те господе крпи и у „кринолин“ разширује по „целибатској“ кући мисниковој — то народ и сам види, те ће бити покора... Велимо тој кути: Умири се!... А велимо и Костањчанима нека се прођу „ташенпшилераја“ и нашега „бецирка“, а прихвате поштења, па смо своји, иначе на ноже...

Из босанске крајине 2. септ. *(Турска правда)*. Из ових крајева примате слабо гласова, а тко да вам их и шаље, кад се овамо и за мање ствари, нежели новинарски допис, живот изгубити може. За то се сваки по могућности белаја клони, и код најбоље воље, ни онолико, колико се може, своме народу и отачаству послужити не смије, те да барем колико толико слободнијој браћи — о нашим патњама и нечовечним поступцима наших зулумћара по неки пут глас пошаље. Овде ћу вам забиљежити само један догађај, који ће вас потпуно убједити; и тако ћете праву слику наших јада пред очима имати. Пре четрнајест дана прешло је из Лике једно момче од двадесет година, именом Никола Узелац на босанску страну, у намери да своје неке рођаке у унутрашњости Босне потражи, јер већ одавно о њима ништа чуо није. Момче беше врло згодно, добро одјевено, и носаше са собом оружје, малу пушку и јатаган, зна нешто и писати, и врло је у говору разборит, и прилично о општим наводним стварма поња. Дошавши у Јасеницу, одмарао се пред ханом, а ту се десио и зликовачки кадија, који се одма с Николом у разговор упустио, изпитујући га од куда је, камо иде и како се зове? Кад му је Никола своје име и презиме казао, кадија устане под изговором, да има нешто посла и да ће одма доћи. Не прође ни четврт сахата, али ето кадије и с њиме три стражара који са запетим пушкама пред Николу стадоше, говорећи: „предај се влаше“. Сирома Никола незнајући ништа, нађе се у чуду, питајући кадију: што ће с њим, и за што да се предаје, кад нити је бегунац нити кривац, већ имајући свој пасош, мисли да слободно кроз царску земљу путовати може? Разбојнички кадија не даде му даље говорити, већ рече: „Ја тебе већ осам година вребам, и једва те једном утраби, не ћеш више жив главе изнијети, ти си бунтовник Петар Узелац, заповједи стражарима да га свежу и у затвор баце. Стражари своје учинише, и од своје стране сиромашног Николу бише и злоставише. Никола доказиваше, да он није Петар Узелац нит бунтовник, већ тражи своју родбину, која се већ одавно из Лике у Босну преселила, а Петар да му је само рођак. Бадава све беше. Било је у Јасеници Турака, који су кадији говорили, да они Петра познају, и да он то није, и баш се у Јасеници десио побратим Петра Узелца Хусеин ага Орловић од вранограча, који је светчеву вјеру кадији задао, да то Петар није. Све бадава. Кадија Николу не пушта, већ путем куда је овај пролазио изпитива, што је говорио, и као што се гласа, кадија је већ и свједоке нашао, који ће против Николе свједочити, да је он народ бунио, и да му је од свога рођака Петра поруку казивао. Ако се конзулство за Николу незаузме — то ће зло проћи. Ето вам доказа како се у овој пустоловини ради, и заиста Србину друге среће нема, већ пушку пак за крушку Што сљедовало буде, јавићу вам. С. С.

РАД „ЗАДРУГЕ СРБА ЗАНАТЛИЈА“

од друге редовне скупштине, трећи дан Духова (28. маја) 1871. — до данас.

Ванредна седница 22. јулија 1871. Били су: Подпредседник Алекса Алексић, одборници: Пера Ђорђевић, Арс. Ћирић, Хар. Буђановачки, Живко Ђурић, Танасија Цветковић, Живко Новаковић, Паја Радонић, Лаза Максимовић, Бранко Војновић, Јов. Стефановић благајник, подсекретар Ђока Ђуришић.

Председавајући отвара седницу са читањем присутни чланова. За тим подноси молбу на решење. Брат А. Ј. задругар моли да би му се по уставу дало 50 ф. а. вр. на 3. месеца рока под камату на меницу, а јемци су: А. А. и Ђ. К. задругари. — По дужем већању — одобрава се једногласно и упућује се благајник да исто по правилу спроведе.

Бр. 25. Председавајући поднаша молбу Ђ. Ђ. задругара, који моли, да би му се дало 50 фор. на три месеца рока под камату на меницу, а јемци су: Ј. Ђ. и Л. С. задругари. — Одобрава се.

Ђока Ђуришић с. р., подсекретар. **Алекса Алексић** с. р., подпредседник.

Јов. Стефановић с. р., благајник.

Танасија Цветковић, с. р. **Живко Новаковић**, с. р.

УГАРСКА.

(Седница угарског сабора.) Пошто је министар финансије Карло Керкапољи своју беседу свршио, предузме реч:

Коломан Гици. По закону, рече он, морају се рачуни од пређашње године кући на сто ставити до 1. септембра. Но, пошто државно рачуноводство постоји, може се искати директно одржање закона. Зато он иште да се поднесу рачуни, јер исти могу при одређењу буџета за год. 1872. посланицима знатно послужити.

Министар финансије *Керкапољи* изјављује, да је министарство рачуне зготовило у своје време и да је државном рачуноводству предало. Но државно рачуноводство има рачуне од 1868. и 1869. год. са бројевима а од 1870. год. потпуно да испита, а тако велики посао неможе се до неког извесног времена потпуно свршити. У осталом су рачуни од 1870 г. већ од државног рачуноводства свршени и што само извештај шемничке рудокопске управе није на време достављен, није се могао чист препис начинити. За кратко време ће говорник у стању бити, да кући штампан извештај о рачунима год. 1870. даде.

Министар правде *Стеван Бито* подноси законски предлог о зајму, који би нуждан био, јер влада жели, да од 1. јануара нове судбене столове и окружне судове уведе. Пошто се овде ради само о формалитету, то говорник моли, да кућа одобри тај зајам у данашњој сесији.

Председник: Жели ли кућа, да се предлози донесени од министра правде и финансије најпре предаду финансијском одбору, да о зајму извести?

Коломан Тиса: Где се ради о закључку тако важног зајма, то се морамо и на парламентарне форме освртати. Ако кућа хоће, да финансијском одбору преда, који ће о буџету и зајму извештај у своје време донети, то је говорник за то да се питање, хоће ли се на тај начин ти предлози финансијском одбору предати, одма у претрес узме. Но ако кућа жели, да се извештај пре донесе, то онда мора говорник искати, да се најпре и то не сад, него идућег понедеоника, говори о начелном питању, да ли ће се законски предлог за себе или и без свезе са буџетом одобрити моћи, или ће се морати најпре из буџета основ положити.

Фрања Дејак: А и питање, да ли ће се зајам посебце или заједно са буџетом одобрити, мора најпре од финансијског одбора одобрено бити; и пошто је по томе свеједно, хоће ли се предлози финансијском одбору у понедеоник или данас предати, то се онда може и данас урадити.

Коломан Гици: Ако ће се предлози финансијском одбору само предати, да он одобри, хоће ли се зајам засебно расправљати или не, то се говорник слаже са тим и зато пристаје на то, да финансијски одбор, ако увиди, да је могуће посебно обављање, у згодно време извешће о зајму даде.

Министар финансије *Керкапољи* је готов, да финансијском одбору остави да самостално ради и предлаже да се предаду предлози истом одбору без посебног налога.

Коломан Гици држи да је овај предлог у главном једнак са његовим предлогом и прима га. — Предлог се прима. —

Коломан Тиса предлаже, да док финансијски одбор ради, да се држе седнице секција и да се могу урбаријални законски предлози претресати. Министар *Керкапољи* држи, да то није нужно. Неможе се искати од чланова финансијског одбора да они на секцијским седницама не учествују. То је у једно исто време немогуће. *Емерих Хусар* опомиње на то, да се овде не ради о саветовању нових законских предлога, већ о таким, који су већ трипут у кући били претресани.

Министар *Бито* моли кућу за стрпљење у тој околности. Он се нада, да ће за кратко време бити повољна решења о тим диференцијама.

Гласа се о *Тисином* предлогу и исти се прима (пошто се најпре сумњало, имају ли Хрвати право гласања) са 96 против 75 гласова.

Перовођа *Петар Михаљ* јавља резултат избора двају чланова финансијског одбора.

Изабрани су: *Стеван Горове* и *Александар Парчетић*. Гласова су добили *Павле Мориц* и *Ернесто Шимоњи*.

Седница се заврши у ½12 сахати.

Дан и сат идуће седнице заказаће се по обичном начину.

НОВИ САД 13. септ. Наш свет знаде да је летос у бешеновачком изборном срезу ступио за посланика *др. Лаза Костић*. У нашем је листу на опширно било разложено како је цео избор текао, каквим су се средствима противници служили само да на сабору буде један глас више против Срба и других Немацара, а један мање који би гласно на видику сабору, свим Мацарима, а и целом свету казивао какве невоље трпе од мацарске владе сви Немацари, а особито Срби. Служећи се свим подлим средствима противници Србаља успеше изабравши у бешеновачком срезу за посланика *Јаноша Ронаја*, противкандидата дру Л. Костићу.

Сада читамо у више новина како је референат верификацијоног одбора у угарском сабору, Павле Ердеди, јавио сабору *да се бешеновачки посланик Јаноша Ронаји не може оверовити* и да му је изборни записник, који је против закона, предан осмој судској комисији. — Међер је истина да су се при његовом избору употребљавала *најподлија средства, лажи и обмањивања.*

— На јучерашњем скупу одборском овдашње српске црквене општине узета је у претрес посланица г. патријарског администратора у име српског народног сабора о подизању више женске у Новом Саду по одлуци саборској. Одбор је одлучио, да предложи главној скупштини општинској, да понуди за стан женској школи овдашњи оштински убоги дом, и да прими обвезу за припрему тога стана. Наређен је уједно одбор, који ће најпре прегледати ту кућу и предлог денети одбору, како да се уведе женска школа и колико ће требати трошка.

— Од министарства дошло је решење, да се до даље наредбе грађење дворане на пијаци код велике страже *обустави*. Магистрат је сазвао за 14. септ. скупштину варошку да ова реши, шта се има сад чинити.

— У недељу 12. септ. држао је патронат седницу, изабрао је у њој за професора дра *М. Ђорђевића*, професора на варошкој реалци, а за катихету *Симу Костића*, који је више од 10 година катихет на препарандији и гимназији сомборској.

— На скупштини Матичиној изабрани су за питомце Текелијне, безусловно: *Јован Велимировић*, који је положио испит зрелости, *Алекса Ђукић* медицинар, и *Јован Максимовић* матуритетлија; условно, т. ј. ако дојакошњи питомци, Милан Јовановић (Новосађанин) и Сима Павловић не искажу, зашто не поднеше своје годишње сведочбе — *Јован Томић* и *Ранко Гранић*.

— Варошка капетанија позвала је на одговор одборе, што су приредили 8. аугуста ов. године парастос српским мучеником 1848 — 9. Међер је у Карловци и земуну више слободе парастоске!

ТЕЛЕГРАМ УРЕДН. „ЗАСТАВЕ.“

(Овај нам је телеграм стигао кад се прошли број већ у велико штампао, с тога је посебко само Новосађанима претплатницима разаслат.)

СОМБОР 11. септембра Дочек великог жупана Ленарда врло траљав; четири до пет варошких и неколико жупанијских чиновника и седам кола доведоше га у варош. Немачки касино приредио бакљаду, на којој Срби не учествоваше. У скупштини варошкој ладно примљен; читао беседу мађарски и српски, одпоздрављен званично, безначајно. Изабран је одбор за организацију из тридесеторице, 18 Срба, 12 других.

НОВИЈЕ.

Праг 11. септ. „Покрок“ јавља да се препирка између Бајста и Хохенварта породила, што Хохенварт хоће да се установи дворска канцеларија за Чешку. Бајстов је положај јако уздрман.

Лавов 11. септ. „Газета народова“ иште да се и Галицији даду сва права која је и Чешка добила.

Беч 11. септ. Министарски је савет закључио у седници од 9. септ. да се распусти доњоаустријски земаљски сабор. Кабинетски курир послат је цару да санкцијонише тај закључак, али цар неће да га санкцијонише.

Версаљ 10. септ. Сутра ће четврти ратни суд почети суђење читавој гомили деце која су за време опсаде пуцала на француску војску. Најмлађи међу њима има тек 11 година. Позвани су пред суд родитељи и старатељи дечји.

Берлин 11. септ. „Крајцциг“ јавља: Пруски се посланик Арним врло озбиљно тужио француској влади због неправада које су Немцима у Лијону по ново чињене.

✝

ЂУРА КРЕСТИЋ.

Врстан члан омладине српске, вредан трговац српски; покретач мисли за уједињење српских трговачких интереса, по кратком ал тешком боловању премину у месту својега рођења у витешкој шајкашкој у Тителу 10. септембра о. г. у 32 години живота свога.

Покојник је лепо име и леп глас и у животу народњем и свету трговачком стекао. Великом родољубљу његовом беше мета велико српство. Трговачка радња његова беше узор трговине у опште, а на по се српске. Свршив вишу трговачку науку распростирао је ову и речју и делом, што се огледа у предлозима његовим на трговачким зборовима и нацрту његовом за српске трговачке школе.

Делом је показао, водећи огромну радњу своју да се и покрај чланства омладинског, рада политичког и опште народње бриге може, кад се хоће и уме и свој посао у пуном цвету одржати.

Шајкашки економски зборови знају за родољубивог разборитог и вредног Ђуру Крестића.

За цркву и школу подизао је свакад свој глас и док је Титела хоће се име његово као искреног саветника и дарежљивог родољуба спомињати.

Покојник је као отац нејаке ћери и тужне супруге своје: као пријатељ и као Србин достојан спомена српског и пријатељског и у то име рецимо му.

Лака ти земља била и вечан спомен међу нама!

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта 11. септ. (Недељни извештај Живк. и друга.) Ове је недеље била врло жива продаја са великим прометима, Цене су се у свакој врсти поправиле.

Јесена узанц-пшеница скочила је до 6 фор. 50 нов. Раж је тражена за нову годину и плаћана је 3 ф. 90 н. са мером од 80 *ф.* Јесењи производ 3 ф. 67½ н.

Кукуруз неможе се ипак строго пресудити. Још све зависи од времена. Цена му је 3 ф. 87½ н.

Пшеница је задржала своје цене а промета је било 80.000 до 90.000 мерова са променом цене у 10—15 новчића, као што сљеди:

Пшенице 87 *ф.* 7 ф. до 7 ф. 15 н. 86 *ф.* 6 ф. 85 н. до 7 ф. 85 *ф.* 6 ф. 70—85 н. 84 *ф.* 6 ф. 55—70 н. 83 *ф.* 6 ф. 35—50 н. 82 *ф.* 6 ф. 20—35 н. 80—81 *ф.* 6 ф. до 6 ф. 20 н. Све за три месеца.

Раж ефектив. 3 ф. 45—60 н. плаћено по 78—80 *ф.* меров.

Јечам за рану 2 ф. 35—50 н. за пиво 2 ф. 80 н. до 3 ф. 10 нов. 72 *ф.* меров.

КУРЗ ОД 14. СЕПТЕМБРА.

Сребро — — — — — — — — — — — —	120.10
Дукати — — — — — — — — — — — —	5.75

ОГЛАСИ.

Бр. 2380. — Civ.

ЕДИКТ.

Од стране суда сл. кр. вароши Н. Сада овим се сви они позивају који мисле и држе да какво наследно право на заоставину по умрлом Панти Лучићу састојећој се из једне куће у Н. Саду под бр. 2277. имају, да то своје право за време од 45 дана бројећи од трећег увршћења овог огласа у овом листу — суду овом писмено пријаве, тим известније што ће се у противном случају и по истечењу овога рока горепоменута заоставина на име суду овом познате наследнике грунтовно преписати.

У Н. Саду 7. августа 1871.

Радовановић с. р. вар. судац.

3—3

Бр. 139.

ОБЈАВА.

Од стране управе српске учитељске школе у Сомбору, овим се јавља да ће се школска 1871—72. година 19. септембра отпочети. Пре тога 16. септембра понавља ће испите приправници I. и II. разреда, који су из појединих предмета једва довољан успех показала, а 17. и 18. септембра трајаће уписивање.

По смислу закључка српског народног сабора, примаће се у ову учитељску српску школи не само ученици него и ученице.

Ученици, имају се најдаље до горепобележеног рока код управе пријавити и и ове сведочбе показати: 1. Крштено писмо за доказ, да су 15. годину живота навршили. 2. Сведоџбу о томе, да су четврти разред ђимназијалне или грађанске ил' трећи разред реалне школе с' првом класом свршили. 3. Лечничку сведоџбу о добром стању здравља свог, особито о здрављу грудних органа, уз то ће имати сваки приправник још и пријемни испит из српског језика пред наставничким збором положити.

Ученнице имају сведоџбама доказати да су 14. годину живота навршиле, да су потпуно здраве и да су више народне школе свршиле. Како код нас још оваких школа нема, то ће се за сада и оне ученице примати, које су обичну српску народну школу с добрим успехом свршиле; али ове имају строги пријемни испит из свију за четврти разред главне српске школе прописаних предмета, пред наставничким збором ове учитељске школе положити.

Школски течај траје три године.

При уписивању плаћа сваки приправник и приправница по 1. форинту а. вр. на потребе школске а 1. форинту на папир за краснопис и пртање преко целе године.

У Сомбору 9. септембра 1871.

2—2 **Управе Српске учитељске школе.**

СТЕЧАЈ.

Треба да се попуни школско надзорништво за округ немачко-банатске, српско-банатске и романско-банатске војничке пуковније, за тим за округ тителског батаљона. Плата је надзорнику 1000 фор. годишње, уврштује IX. дијетни разред и добија станарину која припада том разреду, за тим попутну дневницу од 2. фор. као паушал и подвоз о државном трошку.

Потраживаоци треба да докажу:

а., да су свршили више школе, бар да су положити испит зрелости на којој горњој ђимназији или горњој реалци.

б., да потпуно знају немачки, српски, романски, а ако је и како можно још и мацарски језик зз окрух немачко-банатске и српско-банатске пуковније; — да потпуно знају немачки и романски језик за округ романско-банатске пуковније; — да потпуно знају немачки и српски језик за тителски граничарски батаљон.

в., да знају вишу педагодију.

г., Потраживаоци који су у служби треба да покажу од општине квалификацију свог службовања.

Молбенице се примају до 15. октобра 1871. год.

У Тамишвару 15. септембра 1671.

1—3 **Ц. кр. војничка команда.**

ОБЈАВА.

Од стране Ст. бечејског варошког поглаварства с' овим се објављује да ће се — по закључку варошког представништва — 1. окт. по рим: п. п. 3 сата у местној варошкој кући оправа пута што води агенцији — с' шљунком путем јавне минуендо лицитације издати. Овај је посо у предрачуну на 5913 фов. 20 нов. изметут.

Условља могу се код варошког бележника посмотрити.

У Ст. Бечеју 3 (15) септембра 1871.

Беретка Кароељ, бележник. **Стеван Завишић**, биров.

1—3

БАЗАР!

МУШКА КРОЈАЧКА ЗАЈЕДНИЦА

препоручује поштованој публици своје велико стовариште асортирато са готовим и не готовим еспапом по најновијим вкусу и са најнижом утврђеном ценом желимо свакога задовољити.

Ова мушка кројачка заједница обвезује се да ће у стању бити сваку наручбину на захтевање по жељи, за најкраће време по најновијем вкусу које јошт до данас овде није било, зготовити, а за доброту еспапа и рада јамчи мушка кројачка заједница.

Ова мушка кројачка заједница под фирмом „Базар“ станује у кући код „Елисавете“ на пијаци у бившем дућану господ Андрије Дабижића.

Одбор
мушке кројачке заједнице

1—3

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Стеван Поповић. Српска народна задружна штампарија.